

Кадала В.В. Нотатки з питань правового регулювання господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану. *Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права* : матеріали Міжнародної науково - практичної конференції м. Одеса, 31 березня 2023 р. / редкол. В.П. Маковій та ін. Одеса, ОДУВС, 2023. 189 с. С.101 – 104.

Кадала В.В.

голова юридичної клініки «Правовий захист»,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
господарсько - правових дисциплін та економічної безпеки
Донецького державного університету внутрішніх справ

НОТАТКИ З ПИТАНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Представники підприємницького сектору України, під час війни, відчули певні труднощі при проведенні господарської діяльності, які виникли під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів негативного змісту. Господарська діяльність підприємств різних сфер бізнесу отримала виклики, які становили загрозу їх подальшого розвитку та існування взагалі.

Достатньо ґрунтовно змістовність негативних чинників впливу на діяльність суб'єктів господарювання в період воєнного стану виклала у своїй праці Я.І. Яковенко [1]. На її думку найбільш впливовими факторами стали: необхідність врахування та дотримання обмежень і зобов'язань, що накладаються на суб'єктів господарювання в рамках введення воєнного стану; втрата налагоджених зв'язків з ключовими партнерами, які опиняються на окупованих територіях або ж зазнали втрат від воєнних дій та не можуть виконувати договірні обов'язки; введення спеціального режиму перетину кордонів, що вплинуло на експортно-імпорتنі операції; скорочення або ж повна втрата ринків збуту внаслідок порушення логістичних потоків поставок, руйнації інфраструктури, скорочення платоспроможного попиту замовників і споживачів продукції; неможливість спрогнозувати реальний обсяг доходів та збитків від операційної діяльності, наявність загроз в поповненні обігових коштів тощо. Вплив лише зазначених негативних чинників призвів до необхідності перегляду нормативно – законодавчих актів в контексті проведення господарської діяльності підприємствами різних сфер бізнесу, що в свою чергу вказало на сучасність та актуальність обраного напрямку дослідження.

Доведено, що питання законодавчого регулювання здійснення господарської діяльності в умовах воєнного часу не є досконало дослідженим. Однак, питання дослідження проблем проведення господарської діяльності різними суб'єктами не є новим, проте не втрачає своє актуальності так, як знаходить відображення в дисертаційних та монографічних дослідженнях, обирається науковцями як предмет вивчення на різних дискусійних платформах та знаходить відображення у фахових наукових виданнях. Серед науковців, котрі займалися різними проблематичними аспектами господарської діяльності

підприємств варто відзначити таких як Д.С. Коритін [2], Л.В.Могілевський, Т.А. Пузанова, О.Ю. Прокопенко, А.М. Чорна та А.І. Денисов [3], В.С. Мілаш [4] та інші. У своїх наукових розробках науковці підкреслюють необхідність якісного правового регламентування господарської діяльності підприємств, однак досить обмежено розглядають особливості їх функціонування під час воєнних дій в країні.

Слід віддати належне законодавцю, який постійно створює умови для більш сприятливого ведення господарської діяльності підприємствами різних сфер бізнесу, які знаходяться під впливом негативних факторів, з огляду на існуючі реалії сьогодення. Яскравим прикладом даного твердження можуть слугувати такі нормативні акти як розпорядження КМУ «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію» [5] та програма Міністерства економіки України з релокації підприємств, яка передбачає надання пакету державної підтримки щодо підбору місця розташування для потужностей підприємства, перевезення на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; відновлення логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту [6]. Зокрема, за даними пресслужби Мінекономіки «...від початку війни 800 підприємств було релоковано з небезпечних регіонів за підтримки держави, на сьогодні 623 підприємства вже працюють на новому місці, для ще 239 здійснюється пошук підходящої локації або способу транспортування, понад 650 підприємств, які планували релокувати свої виробничі потужності, відмовились від переміщення у зв'язку з деокупацією територій, на яких вони розташовані»[7].

На погляд Н.Ф. Ментух та О.Р. Шевченко [8] законодавець намагається покращити вищезгадану ситуацію шляхом створення сприятливих умов для ведення бізнесу в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Науковці вважають, що до таких заходів, які позитивно впливають на здійснення господарської діяльності, відноситься дерегуляція, яка передбачає скасування певних регуляторних та інших обмежень.

У цьому контексті доречно згадати про те, що законодавець відповідно до Постанови КМУ «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану»[9] врегулював цілий ряд важливих питань, які безпосередньо полегшують ведення бізнесу, а саме:

по-перше, на час воєнного стану здійснювати господарську діяльність запропонував без отримання дозволів, інших документів дозвільного характеру, ліцензій, на підставі декларації про провадження господарської діяльності, яку суб'єкти господарювання подають до Мінекономіки, а суб'єкти господарювання, що здійснюють охоронну діяльність – до МВС;

по-друге, суб'єкту господарювання надано право вибору подання декларації незалежно від задекларованого (зареєстрованого) місцезнаходження (місця проживання), місця здійснення господарської діяльності або місцезнаходження відповідного об'єкта;

по-третє, суб'єкти господарювання, які на підставі декларації набули право на здійснення господарської діяльності, у випадку відсутності відповідних дозвільних документів невідкладно, але не пізніше одного місяця після

припинення чи скасування воєнного стану звертаються до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг і отримують відповідні дозвільні документи в порядку, строки та на умовах, передбачених законодавством, без зупинення (припинення) їх діяльності;

по-четверте, на час воєнного стану зупиняється перебіг строків звернення за отриманням публічних послуг, визначених законодавством;

по-п'яте, строки дії діючих строкових ліцензій та документів дозвільного характеру автоматично продовжуються на період воєнного стану.

Резюмуючи все викладене вище, зазначимо, що в період війни ведення господарської діяльності підприємствами різних форм бізнесу в Україні відбувається в умовах цілковитої невизначеності, комплексних безпекових ризиків і соціально-економічної непередбачуваності. За такої ситуації критично важливим є питання адаптації існуючої правової регламентації господарської діяльності підприємств під час війни, а також належної готовності підприємств різних форм власності реагувати на надзвичайні події. Законодавчо регламентовано певні правові норми ведення господарської діяльності підприємствами в умовах сьогодення, що сприяє їх поступовій адаптації до нового середовища ведення бізнесу. Беззаперечним є той факт, що законодавець робить повільні, але впевнені кроки назустріч бізнесовим структурам, обравши шлях дерегуляції, чим значно покращує становище суб'єктів здійснення господарської діяльності. Варто звернути увагу на те, що подальше вдосконалення правових норм ведення господарської діяльності підприємствами повністю залежить від розвитку подій, проте, як держава, так і суб'єкти господарювання мають піклуватися про мінімізацію існуючих ризиків та про післявоєнне відновлення.

Список літератури:

1. Яковенко О.І. Актуальні питання управління діяльністю вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання. Причорноморські економічні студії. 2022. Випуск 76. С. 140 – 147.
2. Коритін Д. С. Правове регулювання господарської діяльності малих та середніх підприємств: монографія. Харків : НДІ НАПрН України, 2021. 240 с.
3. Правове регулювання безпеки господарської діяльності в Україні: монографія / [Л. В. Могілевський, Т.А. Пузанова, О.Ю. Прокопенко, А.М. Чорна, А. І. Денисов]; за заг. ред. О. П. Гетманець Харків: Константа, 2019. 296 с.
4. Мілаш В. С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія. Харків : ХНУМГ, 2014. 227 с
5. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію. Розпорядження КМУ від 25 березня 2022 р. № 246-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>.
6. Програма релокації підприємств Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>.

7. За рік війни релокувалися 800 підприємств: УКРІНФОРМ, 16 березня 2023 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3677434-za-rik-vijni-relokuvalisa-800-pidpriemstvminekonomiki.html>.
8. Ментух Н. Ф., Шевченко О. Р. Правові аспекти оподаткування господарської діяльності суб'єктів господарювання в Україні в умовах воєнного стану. Наукові записки. Серія:Право.2022. Вип. 12. С. 64-69.
9. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 18 березня 2022 року № 314. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022- %D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text)